

דבר העורכת / רות אשל

אמהות על הבמה

רנה שינפלד, רות אשל, נינה גרשמן, ליאת דרור, אורי לנקינסקי, אוליביה קורט מסה

עבודת בית – נקודות השקה בין הורות לפרפורמנס / מאיה ברינר

יוצרים כותבים

חלקיקים / דורית לוי

מחקר

שיר אהבה למחול נרטיבי – החדר מאת ענבל פינטו / עדן קרמר

רפלקסיביות בדיעבד? כחול הזקן הנמצא בקיפאון בזמן ומביט אל תוך עצמו ברטרוספקטיבה ביצירתה של פינה באוש / שון זילברשטיין

תרחישי הלב – המשמעות והערך של הופעה לפני קהל ב'קהילה בתנועה' / יעל ברקאי

מחול במלחמה

הנעדרים / עודד רונן

להסכים להרגיש – מסע תנועת, נשי ורגשי בעקבות שבעה באוקטובר / אלינור דרוקר בן זקן

"וכתתו חרבותם לאתים" – פרוייקט הרמת מסך במציאות של מלחמה / שחר ברקוביץ

זרקור אמן

לחבר בין הקצוות – להקת המחול יניב הופמן / פנינית פיינגולד

פסטיבלים תערוכות

התבוננות, כוונון, והתנסות בעבודתה של ליסה גלסון / ענת שמגר

צילום בתנועה / דגנית ארטמן

מאמרים באנגלית

66

Dance Studies Association - Open Letter

71

When will we be Able to Go Home? / Lynore Blum

רנה שינפלד עם ילדיה תמר ורלי, צילום: יעל רוזן
Rina Schenfeld and her children, photo: Yael Rozen

היא נתנה לי לרוץ ולקפוץ ומחאה כפיים בהתלהבות ובמרץ. היו לי בחילות, אבל התגברתי והצלחנו להעלות בבכורה סולו שנקרא לזכר מספר 65432. בחודש התשיעי להריוני השנ, נסעתי עם מרתה גרהאם, הכוהנת הגדולה של המחול המודרני, לבכורה של להקת בת־שבע. בדרך היא ליטפה את הבטן שלי ואמרה בעצב "גם אני רציתי ילדים". הגיבורה המיתולוגית, שכולם פחדו ממנה, הפכה בן־רגע לאשה אנושית ככל האדם. ריחמתי עליה. באותו חודש הכוריאוגרפית הידועה פרל לאנג הגיעה לבת־שבע ליצור, ובאמתחתה ריקוד חדש על דבורה הנביאה ויעל. לאנג לא הסכימה לוותר עליי בתפקיד יעל, והבטיחה שתבנה לי שמלה שתסתיר את ההיריון. היא העלתה אותי על שולחן גבוה והחלה לתכנן עבורי אפליקציה שתסתיר את הבטן הגדולה. לקח שעות וכמעט התעלפתי. היא נתנה לי כמה קוביות קרח למצוץ והמשיכה לתכנן את התלבושת.

היו גם רגעי משבר. כשילדתי את בני, לא רציתי לחזור לרקוד,

במשך מאות בשנים רווחה הדעה החברתית שרקדניות הבוחרות בקריירה על הבמה אינן יכולות להקים משפחה וללדת ילדים. מעמדן היה נמוך. אצילים וגברים עשירים בחרו את הפילגשות שלהן מתוך רקדניות הבלט באופרה. רקדניות בלהקות גדולות היו קשורות לחוזים המאלצים אותן לסיורים של חודשים ארוכים ולפיטורין אם תיכנסה להריון. אפילו נשמעו טענות שהריקוד, והבלט במיוחד, פוגע בפוריות האישה.

בראשית המאה הקודמת רקדניות חגגו את שחרורן בעידן המודרני, כשרקדניות מחול ההבעה והמחול המודרני האמריקני נחשבו לנשים משכילות, יוצרות, עצמאיות. הן נתפסו כנשים שהקדישו את חייהן לאמנות המחול ולרובן לא היו ילדים. אני זוכרת, שבשנות ה־50 של המאה הקודמת, רק לפני 70 שנה, דיעות אלה רווחו בעולם וגם בארץ. מאז העולם השתנה.

איך להיות רקדנית על הבמה ואמא עם ילדים" שאלה זו הפניתי אל רנה שינפלד, עצמי, נינה גרשמן, ליאת דרור, אורי לנקינסקי ואוליביה סנט קורט. רות אשל

רנה שינפלד

"לא תתחתני, לא יהיו לך ילדים, לא תהיה לך משפחה", "בשביל מה להרים רגליים עד האוזניים כמו סוס?", כך הגיבה אימי כששמעה שאני רוצה להיות רקדנית. למרות כל החששות והאזהרות, לצד היותי רקדנית ויוצרת למעלה מ־60 שנה – הפכתי לאימא ואפילו לסבתא ויצרתי משפחה מקסימה.

בעבר, רקדנית נחשבה לנזירה שמקריבה את חייה למען הריקוד. הנשים נלחמו קשה להוכיח אחרת, והמציאו את המחול המודרני. איזדורה דאנקן זרקה את הנעליים ורקדה יחפה. לואי פילר, רות סנט דניס, מרתה גרהאם, פינה באוש ועוד חלוצות, המשיכו את תהליך שחרור דמות האישה במחול, והוכיחו שהרקדנית יכולה לממש את כל הפוטנציאל הגלום בה, ובו זמנית להיות גם אישה, אימא וסבתא.

בחודש הרביעי להריוני הראשון, כאשר רקדתי בלהקת בת־שבע, אנה סוקולוב (אחת הכוריאוגרפיות החשובות בניו יורק) הגיעה לארץ והודיעה שהכינה עבורי סולו חדש. לאחר ששמעה שאני בהריון, לא ויתרה וטענה שזה יהיה קל ופשוט. כשנכנסנו לחזרות

כתב העת יוצא לאור בתמיכת:

מחול עכשיו – כתב עת למחול, גיליון 46, אוגוסט 2024 / DanceToday – The Dance Magazine of Israel / בשער: להקת הללו, חלקיקים מאת דורית לוי, / צילום: אפרת מזור / עורכת: ד"ר רות אשל, eshel.ruth@gmail.com / מערכת: ד"ר רות אשל, נאוה צוקרמן, יעל מיר, ד"ר יונת רוטמן, ד"ר עינב רוזנבליט, רונית זיו / עיצוב גרפי: סטודיו דור כהן / עריכה לשונית: לילך צור, עורך אנגלית: אמיר פיינרו / הדפסה וכריכה: פוטליין / מו"ל: תיאטרון תמונע, רחוב שוויצני 8, תל אביב 61575 / טלפון: 03-5611211 / פקס: 03-5629456 / kupa@tmu-na.org.il / לרכישת מנוי: תיאטרון תמונע, tmu-na.org.il, או להתקשר טלפונית לקופת התיאטרון 03-5611211, או לשלוח שם, מספר פלאפון וכתובת מייל: kupa@tmuna-na.org.il / מנוי לארבע גיליונות: 180 ש"ח כולל דיוור / למוסדות: תיאטרון תמונע, 03-5611211 / המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות © כל הזכויות שמורות 1568-1565 ISSN

אך חברה טובה שכנעה אותי ולבסוף חזרתי ללהקה (בת־שבע) ואני שמחה על כך. היו רגעים קשים לתמרן בין כל העולמות והמחיבויות, רגשות האשם והמאמץ להתגבר, אבל הייתי מאושרת. האמנתי בדרכי וצעדתי בביטחון. שאפתי להישמע לכוחות הטבע, לממש את כוחות החיים שבתוכי וסביבי, ולא לוותר בגלל מוסכמות.

כשעזבתי את להקת בת־שבע בשנת 1979 חיפשתי ליצור דמות אישה אחרת. לא גיבורה, לא מעל החיים ולא מיתולוגית. יותר צנועה ופשוטה. אישה שיכולה ללדת ילדים ומשפחה. החפצים הם שעזרו לי בחיפושיי. אני מחלקת את היצירות לתקופות. בתחילה, עבדתי עם חפצים גיאומטריים, מקלות, בדים, גומיות, קוביות. בהמשך, שילבתי חפצים מן הטבע – מים, חול, אש, רוח. בתקופה השלישית ליצירת, עבדתי עם אור וצל והקרנות וידאו. לאחר מכן, הגיעה תקופה ששילבתי בה ריאליזם ושימוש במילה. כל זה על מנת לגלות את האמת הטבעית ביצירתי על האישה וכוחותיה. אני אומרת לא לשלמות, לא להערצה מוגזמת ליופי. כן לפשטות, לצניעות, כן לאמת, לאנושי, לנשי, כן לאימא רוקדת. לכן אני מאוד מתחברת לואבי־סאבי – פילוסופיה יפנית שדוגלת בקבלת הארעיות וחוסר השלמות. קיבלתי השראה רבה מתוך התרבות והמסורת היפנית.

ביצירה *חלום יעקב* רקדתי על הבמה עם בתי המקסימה, תמר. זו הייתה חוויה מפרה ומיוחדת במינה. בתור אמא, תמיד הרגשתי אחריות וחשש. שאלתי את עצמי האם היא נהנית? האם קשה לה? מתארת לעצמי שלא היה לה קל וגם לי לא היה פשוט. לא רקדנו בתפקידי אמא ובת, רקדנו את היצירה וכל אחת נכנסה לדמות הבימתית שלה בהתאם, יחד עם זאת, אי אפשר לנתק את הקשר אִסי־בת. כשאני עולה על הבמה, אני משילה את התפקידים היומיומיים, ונותנת לכוחות עליונים וגדולים יותר להנחות אותי. לקהל זה הוסיף משהו, התגובות היו נסערות. זו הייתה אטרקציה. לי זו הייתה חוויה שונה, לטוב ולרע.

בצילומים לסרט שעשו עלי בערוץ הטלוויזיה כאן 11, *לשדוד את סבתא*, רקדתי בסטודיו עם אילה, הנכדה שלי – וזה היה שונה מלרקוד עם בתי. במשך זמן רב העברתי לה שיעורים פרטיים במחול, וזו הייתה עבורי חוויה הרבה יותר חופשית, פתוחה ומענגת. יחסי סבתא ונכדה שונים מיחסי אם ובת.

כיום, פסטיבלים חשובים בעולם מקדישים את תשומת הלב לאימהות, לנשיות, ומגבירים את המודעות לדמות האישה, ליכולותיה ולכישוריה הרבים. בעבר הופעתי ב"אלמא מאטר" (האימא הגדולה) – פסטיבל באיטליה שהוקדש לאימא הגדולה מכל העולם. בנוסף, הופעתי בפסטיבל אחר באיטליה בשם

"נשים ומים", ולא "נשים ויין". שמחתי מאד לקחת חלק בפסטיבלים כאלה, שנתנו כבוד לאישה, העמיקו את הידע ושינו את המודעות לדמותה, במחול ובחברה האנושית.

כמוני, גם לרקדניות אחרות בארץ ובחו"ל היו ילדים, והן היו אימהות ורקדניות מעולות. הן שימשו לי דוגמה. הריקוד הוא החיים והחיים הם הריקוד. אני חיה כדי לרקוד ורוקדת כדי לחיות. אין להפריד ביניהם. אמנות שאינה מבוססת על האמת שבחיים אינה אמנות. קשה להסביר את התרוממות הרוח כשאני חושבת על ילדיי ונכדיי. הם מסבים לי אושר רב. יחד עם זאת, התמזל מזלי לעבוד עם גדולי הכוריאוגרפים והמורים שהתוו את דרכי, שדמם בדמי זורם וקולם בי רן, להמשיך 'ללדת' יצירות מחול חדשות עד היום ולהיות כאימא גם לתלמידי הרבים.

רות אשל

1966, פריז

אני משתתפת בשיעורי בלט בטירוף, רצה מאודישן לאודישן. בעלי ראוכן חבר בצוות משלחת ביטחונית של רפא"ל. אנו נשואים כבר 4 שנים, והוא מדבר איתי שהגיע הזמן לילד. אני מסרבת. הרי עוד לא כבשתי את העולם. חם באוגוסט בפריז, ואנו יוצאים לטיול לסקנדינביה, חוצים את הגבול הבלגי. מעונן. היורה יורד על אבק הקיץ שהצטבר על הכביש המהיר ויוצר עיסה חלקה. המכונית מחליקה, עולה על גדר הפרדה מברזל שבצידי הדרך ומתהפכת. כף רגלי השמאלית מתרסקת, הבהונות מפוזרות על האדמה. אני עוברת שני ניתוחים בבלגיה ובפריז. הרגל בגבס. תהליך ההלחמה איטי. אני מנותקת מעולם המחול. עכשיו דחוק לי להיכנס להריון. לנצל את הזמן. עוברים חודש־חודשיים ועדיין לא נכנסתי להריון. אני מודאגת. ואולי אני לא יכולה? לאחר שנקלטתי, לא עבר החודש הראשון בהריון וכבר מתחילה להקיא. מוטלת באפיסת כוחות על הספה, דוחסת לפי צנימים, שיהיה מה להקיא לתוך גיגית הפלסטיק שלמרגלותי. כמו אסיר בכלא אני מסמנת כל יום, שבוע, חודש. כך חמישה חודשים. הצירים מתחילים. מגיעה לקליניקת בוטיק שמכסה ביטוח יוקרתי של השגרירות הישראלית. הזמן חולף והצירים גוברים, אך אין פתיחה. אני צועקת אל המיילדת, "תזעיקי את הרופאה שתפתח את הבטן! תוציאו את התינוק! אני מתה!", רק עכשיו המיילדת מודה שאינה יכולה להתמודד לבד עם הלידה, ומתקשרת לרופאה שמתגוררת בפרברים הדרומיים של פריז. זו שעת עומס בדרכים, וכל הזמן אני צועקת "תפתחו לי את הבטן". אני עוברת ניתוח קיסרי. מאז נשבעתי שבעתיד אלד רק בבית חולים גדול עם רופאים מנתחים, מרדימים ורופאי ילדים, שיכולים לטפל בטראומה של התינוק בלידה קשה. כעבור שנה אנו חוזרים לחיפה. אני נכה־צולעת עם תינוקת.

1971, חיפה

ליה שוברט וקאי לוטמן (לימים מנהלה האמנותי של להקת בת שבע) ייסדו בבית רוטשילד את המכון לאמנות, ולצידו את להקת *בימת מחול* – להקת מחול מודרנית כמו בלהקות באירופה. החלמתי מהפציעה, אני רקדנית סולנית בדואט *מסע* של רנה גלוק ורוקדת עם קנט גוסטפסון השוודי יפה התואר. רוקדת תפקידים ראשיים בכל היצירות, כולל באופרה *שמשון ודלילה* בהפקת פסטיבל ישראל באצטדיון קיסריה. מבקר המחול והתיאטרון המוערך גיורא מגור כתב בעל *המשמר*, שאני רקדנית עם הקרנה בימתית. אני כבר בת 29. ראובן אומר שהגיע זמן לילד נוסף. אני מסכימה, כיוון ויש לי להקה שאוכל לחזור אליה. ושוב חוזרות הבחילות וההקאות. אני מוטלת כפגר בבית הוריי, ואימי מטפלת בי. לא מעזה לקחת כדורים נגד בחילה שעלולים לפגוע בעובר. וכך עוד יום עובר, שבוע, חודש. וכך חולפים בעצלתיים חמישה חודשים. בחודש השישי ההקאות פסקו. יהודית ארנון רוצה שאלמד בגעתון את כיתת הבוגרים ולהקת הגליל המערבי. מממנת לי מונית שתיקח אותי מפתח הבית ותחזיר אותי. אני מלמדת עד החודש התשיעי. נרשמתי ללידה בבית חולים רוטשילד, בית חולים גדול. ושוב חוזר הפזמון, יש צירים ואין פתיחה, ושוב ניתוח קיסרי. אני כל כך חלשה, שלא מסוגלת להניק את יעל התינוקת. אמא שלי "גונבת" אותה כדי שאוכל לנוח ולישון בלילות. כעבור שלושה חודשים אני חוזרת לרקוד ב*בימת מחול*.

1975, חיפה

ליה שוברט וקאי לוטמן מקימים את *בלט פיקולו* בלט לילדים. מאז ומתמיד המטרה שלהם הייתה להקת בלט קלאסי. *בימת מחול* המודרנית הייתה כורח המציאות. כל מי שיכול, עוזב את חיפה לרקוד בלהקות בת דור ובת שבע. אחרים נוסעים לניו יורק. אני תקועה בעיר. בלית ברירה, נוסעת יום־יום בקו חיפה־יפו, כדי להשתתף בסרט *קובלן* ובמחזמר *טיפות הגשם* של שירי ברט בכרך. אמי עוזרת. בעלי תומך, לא מתלונן. אני בת 34, יש לי שתי בנות, והשנים חולפות. "המדבר" החיפאי הורג אותי. אני מיואשת. איך מצמיחים ורד במדבר?

1977, תל אביב

אני כל כך אומללה. במקום לנסוע לארה"ב לשבתון, אנו עוברים לתל אביב למשך שנה, כדי שאצטרף ללהקת בת שבע 2. זה לא מה שחשבתי, והתסכול גובר. אני כבר בת 36, רקדנית מחליפה בלהקת האם, ומבינה שאין לי עתיד בלהקת בת שבע. מתוך חוסר הברירה נולד הפתרון, מתגלית ההארה. העליתי ערב סולו, רסיטל ראשון לאחר עשרות שנים. תוכנית אוונגרדית שיצרו עבורי הכוריאוגרפיות הדה אורן, רות זיור־איל, רונית לנד ורחל כפרי. אני מוצפת בהזמנות להופעות במוזיאונים, כנסים ובקבוצים. מחפשים משהו חדש. כל יום שישי ראובן מעמיס את המכונית עם שלושה גלילי לינוליאום, פנסי התאורה, ארגזי כבלים, טפרקורדר סלילים Revox ענק, מזוודת תלבושות, וגם את שתי הבנות. אנו חוצים את הארץ לאורכה ורוחבה. ראובן ראש חטיבה ברפא"ל, אבל עבורי הוא הוא הנהג, הסבל, התאורן, ומנהל במה. כך 10 שנים.

1982, פסטיבל עכו ה־2

שנה קודם לכן, בפסטיבל הראשון, הופעתי עם תוכנית רסיטל משלי. עכשיו באתי עם תוכנית לילדים שיצרתי. בתי יעל בת 11, ומנחה את ריקודי הסולו שבתוכנית. יעל נכנסת לבמה עם שילוט המולבש על הגוף שיצרו עבורה במכללת ויצ"ו, ומתנועעת מקסים. אחרי המופע היא עוזרת לי להעמיס את המכונית. "יהיו עוד הרבה מופעים," אני אומרת מרוצה. "די! מספיק!" היא כועסת. "מספיק עם הסחיבות. לפני כל הופעה את עצבנית. לפני שאני עולה לבמה יש לי פרפרים בבטן. בשביל מה אני צריכה את זה?".

לך תסביר.

1986, חיפה

אני בת 44. בשעתי נחשב לגיל מתקדם לרקדנית. אני סחוטה. כל שנה תוכנית חדשה. 1,000 שנות עייפות בעצמות. ראובן אומר שהגיע הזמן לילד נוסף. פחדתי. לפני שאימי נפטרה סיפרתי

^[1] מחול עכשיו | גיליון מס' 46 | אוגוסט 2024

לה שאני רוצה ילד שלישי והיא ענתה, "את רוצה למות? עוד הקאות? עוד ניתוח קיסרי? בעלך ייקח אישה אחרת". המשפט הזה ריחף מעל ראשי כעננה מאיימת. החלטנו לאמץ ילד, והלכנו למשרד אימוץ. "לא תקבלו תינוק כי אתם מבוגרים. לא תקבלו ילד קטן שמגיע מבית סוציו־אקונומי נמוך, ואתם מתגוררים בשכונת הווילות בדניה בחיפה. כל מה שאפשר להציע לכם זה ילד או ילדה כבן 12 ששרוט בנפשו". מיהרנו הביתה ולקחנו את ההחלטה האמיצה לעשות את הילד השלישי בעצמנו. ההיריון השלישי עובר בקלות, קצת בחילות בשלושה חודשים ראשונים. לגמרי נורמלי. מפליא, אבל שיערי המאפיר משחיר במהלך ההיריון. באותה עת הייתה לי תוכנית חדשה לילדים, בשיתוף אריאלה קמחי, שרקדה ואני הנחיתי. הגיעה הזמנה מתיאטרון הקרון בירושלים לתוכנית. החלטתי לבצע את תפקיד "הדחליל", מה כבר דחליל עושה? מניע את הידיים, קצת את הראש, משמיע קולות מתוך קופסת החמוצים המונחת על ראשה כמסכה. ראובן מסיע אותנו לירושלים. הבמה מאד קטנה בתיאטרון הקרון, וצריך להתאים את הריקודים למקום. חם. ואני מרגישה עייפות נוראית. ראובן מסיע אותי לבית אמה של אריאלה. מתחיל דימום. אני מתקשרת לרופא בחיפה שהורה לי לשכב, "אם הדימום יתגבר גשי לבית חולים להפלה, ואם לא, תגיעי אליי לחיפה". שכבתי כל הלילה ולא העזתי לזוז. בחיפה הרופא עשה אולטרסאונד וראיתי גרעין קטן בגודל זית מתכווץ ומתמתח – הלב הפועם. הרי יכולתי לאבד את בני כי לא רציתי להפסיד הופעה! כיום, אני מזדעזעת כשאני רואה רקדניות בהריון רוקדות. אני יודעת שכל גוף אחר, ובכל זאת, למה להסתכן? החיים של העובר כל כך יקרים.

1991–2017, קו חיפה-תל אביב

במשך 27 שנים הייתי מבקרת המחול של עיתון *הארץ*, התגוררתי בחיפה, ונסענו על קו חיפה-תל אביב. ראובן הסיע אותי, הקדים בואו מהעבודה, ויצאנו לדרך שעה קודם כדי להספיק לבקר את הנכדים שבגוש דן. "היי, ביי", זה מה שהיה, הרי אני צריכה להגיע רעננה למופע.

סוף סוף, בגיל 77 עברנו להתגורר בתל אביב.

2024, תל אביב

כיום אני בת 82. ילדיי ונכדיי מתגוררים בגוש דן. לנורית הבכורה יש שלושה ילדים, ליעל יש ארבע ילדים, ולרונן שתי בנות. עכשיו אני הולכת עם הנכדות הקטנות לגן משחקים, אפילו מבשלת מרק עוף. סבתא, סבתא. נהנית מאד. לא ממהרת לשום מקום. הקריירה חולפת. מה שהיה – היה, ומה שלא – כבר לא משנה. הזרקורים מופנים לדור חדש. אני מודה לבעלי על החוכמה והרגישות לאזן אותי, את הרקדנית אחוזת התזזית, שבזכותו יש לי משפחה נהדרת.

נינה גרשמן

בעבר הייתי רקדנית סולנית בבלט הישראלי, וכיום עובדת כמנהלת תחום המחול במרכז ביכורי העיתים, מרכז עירוני מקצועי ללימודי אמנויות הבימה.

מאז ומתמיד רציתי להיות רקדנית, וביחד עם זאת גם אמא. נכנסתי להריון ללא תיכנון מוקדם בגיל 26, וחשבתי שאני עדיין צעירה כדי שאוכל לחזור לרקוד. כשסיפרתי למנהלים של הבלט הישראלי, הייתה שיחה לא פשוטה, כי הייתי רקדנית סולנית. הבנתי אותם, היה לא פשוט להחליף אותי, אבל מאוד רציתי להמשיך לרקוד והבטחתי שאעשה הכול כדי לחזור מהה. רקדתי עד חודש רביעי, ולאחר מכן עברתי לעבודה קלה יותר. לא היה איום לפטר אותי, כי גם הם מאוד רצו שאני אחזור.

הייתי מאוד שמחה ומאושרת שיש לי בת! זה נתן השראה להמשיך לרקוד! חזרתי לבלט 12 שבועות לאחר הלידה, תודות לגיל הצעיר ועבודה קשה נכנסתי לכושר מאוד מהר וכל היכולות שלי חזרו. שמונה חודשים לאחר הלידה כבר קיבלתי תפקיד ראשי במופע של הלהקה במהלך נסיעה לסין. כשהבת שלי, ויקטוריה, הייתה בת שמונה חודשים נסענו עם הלהקה לסין ועשיתי תפקיד ראשי ב*סינדרלה!* בעלי תמך בי והאמהות שלי ושלו עזרו לי. היה לי מזל! בלעדיהם זה באמת לא היה קורה! למרות שלא ישנתי בלילה, הייתי עייפה, גם עסוקה בבית כמו כל אישה... אבל אף פעם לא התלוננתי כי זאת הייתה החלטה שלי והייתה האחריות שלי על הבת שנולדה.

עברו כמה שנים והחלטנו שעכשיו זה הזמן לתכנן עוד ילד. תמיד חלמתי על שני ילדים - בת ובן! בהריון השני שלי בגיל 30, השיחות עם המנהלים של הבלט הישראלי היו קשות יותר – לא ידעתי אם אני אחזור מהר כמו בהריון הראשון, או אם אחזור בכלל לריקוד. אחרי הלידה של הבן אלכסנדר, עזבתי את הבלט, כדי להיות יותר בבית לטפל בשני ילדים. הייתה פחות עזרה מהמשפחות שלנו כי האמהות שלי ושל בעלי היו כבר יותר מבוגרות, ובעלי עבד כרופא בכיר בבית החולים עם תורנויות ארוכות. כשאלכסנדר היה בן חצי שנה חזרתי לריקוד במסגרת שיעורים בלהקה של ואלרי פנוב באשדוד. חצי שנה לאחר זה, חזרתי לבלט הישראלי ובהמשך גם לכל התפקידים הראשיים שלי. זה לא היה פשוט, אבל אני עושה בחיים מה שאני אוהבת, וגם יש לי ילדים שרציתי, וזה פשוט עובד ומוסיף אחד לשני.

כיום, שני הילדים שלי, ויקטוריה בת 27 סיימה לימודי רפואה בליטא, ואלכסנדר בן 23 מתחיל שנה שלישית רפואה. הם מאוד גאים באמא שלהם. אני חושבת שאם מאוד רוצים – אפשרי לעשות קריירה של רקדנית וגם להיות אמא.

Nina Gershman with her children

ליאת דרור

בתחילת הדרך שלי נראה שהעולם גילה את היוניסקס (unisex) בשנת 1980 קלווין קליין יצא בפרסום להלבשה תחתונה ובושם זהה לגברים ונשים. כמו להגיד נשים וגברים הם אחד. תפיסת העולם הזו צבעה את צעדיי הראשונים בעולם המחול. *דירת שני חדרים* (1987) הביאה על פניו שוויון עוצמתי בין גבר לאישה, כשהאישה נושאת באופן פיזי את הגבר. התפיסה הזו הלכה ונסדקה והמורכבות שבה הלכה וגדלה עם השנים. בהלבשה התחתונה של קלווין קליין עם השנים היה ניסיון לשאול שאלות כאשר צולמה אישה עם שיער בבית השחי בשנת 2019 . וזה היה הרבה זמן לפני היצירה *חמורים* (1988) כשצולמתי כשידי מונפות למעלה ושיער בית השחי גלוי. נאמר לי שזה לא 'אמנותי' אלא 'פרימיטיבי'. כמו בדוגמנות, גם בעולם המחול הנראות החיצונית בין שני המינים יכולה להיות דומה – מה שמצריך בעיקר שינוי מהכיוון הנשי – חוזה שטוח, אגן צר, אופן דומה של בניית השריר, לעיתים העלמת המחזור הנשי. אבל גם הליטוש החיצוני לא יכול לשנות את העובדה שהפנים בגוף מובנה באופן שונה, ובהכרח כשמקבלים גם את הבלתי נראה, השוני קיים. השוני הזה יכול להביא עוצמה וזהה דרך התכוונות שונה.

המידע והחווייה של ההיריון הראשון שלי, הפכו את עולמי. הבטן העגולה, התמלאות החזה היו למקור של אושר, דבר לא פגע בשכלול היכולת, כי אם חשף בפניי כוח כל כך שונה שאיפשר לתנועה להגיע ממקור של נשימה ומחזוריות. כל זה התבטא בעבודה הכוריאוגרפית *אינתא עומרי* (1994). למדתי דרכה

לחבר בין הנשי לגברי, באופן מזין ותומך, בין החוץ לפנים, בין השריר לאנרגיה. חווית הסטודיו שלי הלכה והשתנתה, באמצעות העבודה הפיזית חקרתי מקורות חדשים. באופן אולי מפתיע, עולם המחול העולמי קיבל את השינוי שבי בברכה. הימים, החודשים והשנים התמלאו בהופעות ברחבי העולם. לתוך השפע הזה נולד בני הבכור (עירד) וכעבור מספר שנים בני השני (אלישע). הייתי 'אימא' בכל מהותי, הבנים היו חלק בלתי נפרד מחיי היומיום שלי. הם העצימו והרחיבו את הקיום שלי והעניקו ממד של אהבה ותובנה שלא ידעתי שיכול להתקיים הן על הבמה והן במציאות הפשוטה היומיומית – הסטודיו, התיאטראות, שדות התעופה, המלונות – כולם היו לגני משחקים.

ההיסדקות החלה בתוך הסיורים המרוכים בחו"ל. זו ללא ספק בחירה, אבל תחושת ההיקרעות החלה להיות נוכחת. אני זוכרת את המתח בו הייתי לפני הופעה בהבל תיאטר (Hebbel theater) בברלין, כשג'ראר וויולט (Gerard Violet) , המנהל המיתולוגי של תאטר דה לוויל (Théâtre de la Ville) בפריז, הגיע לראות את ההופעה, ואני לא הצלחתי להרדים את עירד. במקרה אחר, אני זוכרת שניסיתי להרדים את אלישע, ועושה אין־ספור סיכובים עם העגלה סביב התיאטרון בפריז, כשבפנים הלהקה מקיימת חזרות לפני המופע. היה לי צי של מטפלות, אבל מה שנדרש מהגוף שלי כדי להיות על הבמה – לא אפשר לו להיות בית לשקט עבור הילדים, המעברים נהיו חדים ואלימים מדי עבורי.

Liat Dror with her children

במשך שלוש עונות רקדתי בתאטר דה לוויל בפריז, לצד כוריאוגרפים גדולים ונחשבים, ביניהם פינה באוש, אן תרזה דה־קירסמאקר (De Keersmaeker), יאן פאבר (Jan Fabre), סאנקאי ג'וקו (Sankai Juko), סידי לארבי שרקאוי (Sidi Sidi)

^[1] מחול עכשיו | גיליון מס' 46 | אוגוסט 2024

Larbi Cherkaoui). זו הייתה תקופה של פריחה אמנותית, עם הרבה אהבה ותמיכה בארץ ובכל רחבי אירופה וארה"ב, אבל למרות כל השפע הרגשי, בחרתי לנוע אל המדבר, למצפה רמון, ללמוד לעומק את מהות ה־yen שלתחושתי אבד בתוך עולם ה־yang שמסביב, על פיו נבנו רוב המערכות, אם לא כולן. לא ראיתי את זה כחולשה או חוסר יכולת, זאת הייתה בחירה מודעת לייצר עולם מאוזן. הילדים שלי הביאו אליי מידע נשי, אימהי שעד לאותם ימים לא מצאתי אותו כמהות, מהות נסתרת, ובוודאי שלא מהות שהתקיימה בשדה האמנות.

בהאנגר 'אדמה' במצפה רמון החל להבנות עולם מחזורי. את הבמה השחורה החליפו שטיחים כחולים והסטודיו נשק במדבר. מהות העולם ההוליסטי הוא בהסכמה שהדברים לא מופרדים. האמנות נשקה לריפוי – סדנאות התקיימו לצד מופעים, ילדים רקדו לצד מבוגרים, רקדנים נעו לצד אוכלוסייה מגוונת, האמנות התחברה לטבע, זה הגיאוגרפי וזה האנושי. בתוך אלו נרקמה רקמת חיים זורמת בין האימא שבי ליוצרת, למורה, ליזמית. הבנים שלי היו שותפים לכל חווית העשייה באופן בלתי אמצעי מתוך חופש גדול. כשה־yen החל להיות נוכח באופן ממשי יותר, נולדו לי שתי בנות בהפרש קטן, אנה ועמליה, ואיתן המידע והחוויה שהלכה והעמיקה. ילדתי את שתיהן בלידה טבעית בבית. כתהליך הכנה ללידה למדתי את הנדרש לגוף כדי ללדת ללא כאב. השינוי חלחל אל תוך התנועה בסטודיו, אל הכוריאוגרפיה וההוראה. מה מאפשר לנו להגיע לעוצמה, לצמיחה ללא כאב? מה היחסים בין הנראה לבלתי נראה כמאזנים ומרפאים? מניחה שהשילוב בין בית, לאמנות, לטבע, לקהילה, היווה את המעטפת שבה בחרתי לגדל את ארבעת ילדיי האהובות.ים. מהרגע בו נולד בני הבכור לא הרגשתי שנלקח משהו ממני, עם כל ילדה התחושה הייתה שזכיתי.

בהאנגר 'אדמה' נפתח השפע. הוא היה שונה ואחר, והביא לעשייה של יצירה והתבטאות, עוצמה כלכלית. ההאנגר קירב טווח עצום של קהילות לתוך עולם המחול, ולצד זה הייתי האימא שרציתי להיות, ללא היקרעות וסדקים. אף פעם לא הייתי אימא של קופסאות אוכל, כמעט לא לקחתי אותם למקומות שהם רק לילדים. אני זוכרת שאחרי אחת ההופעות של *דירת שני חדרים* (1987) ניגש אלי בחור שהיה מפקד בסיירת מטכ"ל ואבא טרי, הוא היה נפעם ואמר לי שהאימהות תבוא לי בקלות. זאת הייתה מחמאה אמיתית. מעולם לא יישרתי קו עם העולם הגברי, בוודאי שלא בנראות, תמיד היה לי חזה ואגן נדיב, תמיד עבדתי דרך רכות המפרק ולא מכוח השריר, ובכל זאת ידעתי שהייתי פרפורמרית חזקה, ידעתי להחזיק במה.

בשביל להיכנס לרשימת השמות המרשימה של תאטר דה לוויל היה עליי להישאר מספר שנים באותו כיוון של עשייה, כמו לבסס את מעמדי, אך אני בחרתי בדרך האימהות שבי. בחרתי לפנות אל התפיסה המעגלית ולשחרר את התפיסה הליניארית. אני מאמינה בכך בכל ליבי שבמעגל נמצא היופי והחמלה שביקום. באותה נקודת זמן לא הייתה האפשרות לשתי התפיסות להתקיים בו זמנית. כשתמר מור סלע ראיינה אותי לספרה *להיות אימא* (הוצאת ידיעות ספרים, פברואר 2010) והניחה את עולמי לצד אימהות רבות אחרות, הייתה בזה תחושה של בית.

אני מאמינה שכל ילדה מגיעה לעולם עם מידע ואיכויות שמויוחדות לו או לה. כל אחד ואחת מהם פתחו לי דרך לצמיחה באופן שונה, הפנה את תשומת ליבי להתבוננות במקומות חדשים ולא מוכרים, הראה לי עולם שעד לאותו זמן נעלם מעיניי. אני מאמינה שהאמהות הגיעה אליי בפשטות וטבעיות. יחסי הגומלין בין הטבע לאמנות מורכבים ולעיתים קרובות לא מאוזנים. אני חושבת שהילדים שלי חשפו בפניי זמן אחר, הבנת המקצב, הבנת הרגע, החזירו אותי למקומות טבעיים והשילו הרבה דפוסים. ברגע בו בחרתי להיות עם זה – מהלך חיי השתנה. בדרך אולי אבסורדית דווקא במעבר לעיר שדרות, מקום כל כך פגיע, החיבור בין הלינארי למעגלי מתחיל להתקיים. אני מאמינה שמהות האמנות היא התבטאות אנושית, והקרבה לטבע, למרחבים, תאפשר לאמנות לצמוח, לגוף האנושי לנוע באופן מלא יותר.

אורי לנקינסקי

שלושה ימים לפני הבכורה של *A dance piece*, יצירה שעבדתי עליה במשך כמעט שנתיים, מצאתי את עצמי במטבח עם דמעות בעיניים. על השיש לפניי עמדו כל המרכיבים שאמורים להשתלב לכדי עוגה בצורת "הלו קיטי" – הזמנה מיוחדת של ילדתי בת ה־6 – הציפוי נדבק לעוגה, הליקוריץ' היה עבה מדי ומגושם. "מה חשבת לעצמך", צעק הקול הפנימי שלי, "את לא קונדיטורית מקצועית. אין לך את היכולת והכלים כדי לבצע את זה". בעלי והבת הגדולה שלנו קפצו לעזרת, הציעו רעיונות של איך לפתור את הבעיות האינסופיות שהעוגה הביאה איתה. הקשבתי אבל ידעתי שאני חייבת למצוא את הפתרון בעצמי. שעתיים מאוחר יותר, אחרי לא מעט בכי, עם מוזיקה חזקה ברקע, סיימתי להכין את העוגה ודחפתי אותה לתוך המקרר להמתין לרגע הגדול שלה (בלעיסה בחתיכות קטנות של ילדים קטנים). בסוף, למרות שלא הייתה מושלמת או נראתה קרוב לתמונות המצורפות למתכון, העוגה הייתה די חמודה והייתי מרוצה ממנה. כשסגרתי את הדלת המקרר, הייתה לי תחושה מוכרת למדי. רכבת ההרים האמוציונלית התחילה ב־"זה יהיה

אורי לנקינסקי ובנותיה

קל", עברה דרך "מה עשיתי לעצמי" והסתיימה ב־"נראה לי שאני מרוצה מהתוצאה" הייתה זהה להרבה תהליכי יצירה שנכנסתי אליהם, כולל זאת שעמדה להסתיים בבכורה של *A dance piece*, היצירה החדשה שלי.

כרקדנית, התרגלתי לחפש אתגרים חדשים. כשהצלחתי לעשות תנועה אחת, מיד הייתי עוברת למכשול הבא. כשיצירה או שיעור דחף אותי מעבר לקצה, ישר רציתי לחפש את הקצה החדש. במשך שנים, לפני שהפכתי לאמא, נמנעתי מליצור יצירות של עצמי, ואז, כשנה וחצי אחרי שביתי הבכורה נולדה, מצאתי את עצמי יוצאת לתהליך יצירה. גיליתי שהפרספקטיבה שלי השתנתה. אם הצלחתי לייצר בן אדם, ליצור יצירת מחול לא יכולה להיות יותר מפחידה.

כמו מחול, הורות היא מעשה עם מעורבות רגשית ופיזית גבוהה. הרבה מהאלמנטים זהים: אהבה, תשוקה, אכפתיות, קושי והתמדה. באחד אנחנו מפתחים יכולת, בשני, יצור. בשניהם אני מוצאת את עצמי נמשכת לאתגרים הכי גדולים, חדשים, משוכללים, הכי רחוקים מאיזור הנוחות שלי.

לעיתים קרובות, יצירה מרגישה בלתי אפשרית. לא משנה עם כמה הבטחות אני נכנסת לסטודיו – שיהיה קל, פשוט או קצר, שלא אאבד את הדרך – אך כל תהליך יצירה מרגיש כמו חדר בריחה. אני מתחילה עם כוונות טובות, רצון ליהנות, אך תמיד נתקעת על איזה פרט או רמז. ואז, כשהכול נראה אבוד, מגיעה התפנית – והדברים מסתדרים. לא ברור אם הפתרון נובע ממציאת הפתרון המושלם, או שזו השלמה עם הקיים.

אני רוצה לכתוב שהחיים שלי כרקדנית הכינו אותי להיות אמא, או שהיותי אמא הכין אותי ליצור, אך אני מאמינה שאי אפשר באמת להיות מוכנה לזה או לזה. מצד שני, הפעולות הן מעגל, שרשרת שמזינה את עצמה. הכישלונות והצלחות שאני

חווה כאמא משפיעות על החיים המקצועיים, כמו שהעליות והירידות ממחול מעשירות את היכולות שלי כאמא. התפקידים מחוברים בליכם ואני לא יכולה לדמיין אחד בלי השני.

אוליביה קורט מסה

אני אומנית מחול עצמאית, כוריאוגרפית ומורה. יש לי שלוש בנות יפות. הבת הבכורה שלי חגגה לאחרונה 15, מה שאומר שחלפו 15 שנה ו־9 חודשים מאז שחיי השתנו באופן רדיקלי, והתחלתי ללמוד איך להיות אימא רוקדת. קאלה נולדה כשהייתי בת 28, סול כשהייתי בת 37 ולילה כשהייתי בת 40. אף על פי שכל הלידות הסתיימו בניתוח קיסרי, כל הריון ולידה היו סיפור שונה, כל לידה הייתה חוויה עמוקה ומעוררת השראה. כל פעם, ההקשר והרצון לחזור לרקוד היו שונים, אבל חזרתי בכל הכוח. כל מסע מהרחם החוצה התרחש בעיר או במדינה אחרת – אולדנבורג בגרמניה, מזרח ירושלים ונצרת בישראל – אבל תמיד דרך אותו הגוף.

הזיכרונות המוקדמים שלי הם בתנועה, ריקוד והופעה. כרקדנית לאורך כל החיים, ההריון הבהיר לי בצורה די אכזרית, גופי לא היה רק גוף, חומר שהייתי בתקשורת איתו, גופי היה גוף של אישה. ההבנה הזו, ההכרה המוחלטת הזו, שינתה את הנרטיב שלי וכל תפיסת העצמי בצורה בלתי הפיכה, עד סוף חיי. ב־2009, הייתי מאוהבת ותחושת השעון הפנימי שלי התעצמה – רציתי שהגוף שלי יתרבה ונכנסתי להריון. חשבתי שהשינוי בגופי ירגיש טבעי כמו שהשעון הפנימי הרגיש, אבל זה לא היה כך. לא הייתה לי שליטה על הגוף המשתנה שלי, והמציאות הקשתה עליי. זה היה אולי השיעור הראשון שלי בשחרור שליטה.

באותה תקופה, רקדתי בלהקת מחול שהייתה חלק מתיאטרון עירוני גדול (Staatstheater) בגרמניה. לפי החוק הגרמני, ריקוד, חשיפה למוזיקה רועשת, התחייבות ללווח חזרות קבוע ואינטנסיבי – נחשב אז למסוכן עבור אישה בהריון. לכן, לאחר שלושת החודשים הראשונים, הייתי אמורה להפסיק לעבוד. הרגשתי ש"הדאגה" נכפתה עליי בצורה כמעט אלימה. הרגשתי שהבחירה נלקחה ממני, והריקוד שהיה תמיד הדבר היחיד שנתן לי את השקט והמרחב לעבד חוויות ותחושות, נלקח ממני. הרגשתי חסרת אונים. לא יכולתי שלא להרגיש מבולבלת נוכח חוסר ההבנה שנגלתה לי, כלפי הגוף הנשי ויכולותיו, היכולות שלי. המצב מולו עמדתי השאיר אותי ללא קול, הרגשתי שנדרשתי להיות כנועה בשל היכולת שלי להרות. מה אם רציתי להמשיך לרקוד ולהופיע? האם לא הגיעה לי האוטונומיה להחליט בעצמי? ולמי מיועד התינוק שאני נושאת? ומי מחליט?

^[1] מחול עכשיו | גיליון מס' 46 | אוגוסט 2024

אוליביה קורט מסה עם בנותיה קאלה, סול ולילה Olivia Court Mesa and her daughters

המשכתי להופיע עד סוף החודש השלישי להריון, עם התאמות קטנות בכוריאוגרפיה. אני זוכרת שהיה לי דואט מהיר עם אחד מהרקדנים, והוא הרגיש לא בטוח וזהיר מאוד לרקוד איתי, כמעט עד למצב של קיפאון. עבורי זה היה ההיפך – הרגשתי מחוברת לגופי בצורה חדשה אך מוכרת. להיות על הבמה איפשר לי להיות נוכחת ברגע, מלאה בחן וחיבור מוחלט. לפני ההופעה הייתי נוגעת בבטן שלי ומדברת עם התינוקת שלי. הייתי אומרת לה שהיא בטוחה בגופי ושהמים שסובבים אותה הם המגן שלה. הרגשתי שאנחנו רוקדות יחד, דמיינתי שהיא נהנית מהתנועה כמו שאני נהנית ממנה. להיות יחד באותו גוף היה קל. פשוט להיות. היא בתוכי, הגוף הרוקד. הבמאי שעבדתי איתו הבין את ההתנגדות שלי לחזור הביתה ולבהות בקירות, ועזר למצוא דרך לעקוף את החוק. אז יכולתי לרקוד בפרויקט במוזיאון – סולו עם מוזיקה שקטה. שם רקדתי עד לחודש השישי, עד שלא יכולנו למתוח את החריג יותר.

בערך באותו זמן ההיריון שלי הפך לכבד. הוא הכביד עליי, הקשה והפך פיזית להיות לפחות נעים עבורי. הגוף האחד, שלי ושל התינוקת שלי יחד, הרגיש עכשיו כמגבלה. הרגשתי מחוץ לאיזון והריקוד הרגיש מאוד רחוק ולא מוכר. חיי הקודמים התחילו להרגיש כמו חלום – חיים קודמים שאולי לא אשוב אליהם. קאלה נולדה שבוע אחרי התאריך המיועד. עברתי 44 שעות של צירי לידה שהסתיימו בניתוח קיסרי. הרגשתי שגופי חסר תועלת ובלתי ראוי לתואר "אישה" או "רקדנית". לאחר חיים שלמים של הסתמכות על גופי, הרגשתי שהוא בוגד בי, לא מסוגל לבצע את המשימה הבסיסית הזו של לידה.

האהבה שלי לבתי הקטנה הייתה עצומה. היא חיברה אותי למסתורין ולנס. לראות אותה גדלה ומתפתחת כיוון אותי להתמקד בטיפול בה. התחלנו לגדול לתוך עצמנו החדשות, המשתנות. הזהות שלי הפכה למשהו שלא הבנתי עדיין. לאט

לאט, כשהתינוקת שלי הייתה מחוץ לגופי, ובריאותי לאחר הניתוח שבה אליי, הרעיון לחזור לרקוד הפך להיות ריאלי יותר. לאחר שלושה חודשים לקחתי את שיעור הבלט הראשון שלי. השארתי את התינוקת עם בעלי ורכבתי על האופניים שלי. אני זוכרת את הרוח שנשבה על פניי כשהרגשתי את הטעם המתוק של החופש הישן שלי. רקדתי. הגוף ידע מה לעשות. הרגשתי שחזרתי הביתה, אבל עכשיו ידעתי שזה לא המקום היחיד שאני שייכת אליו. התינוקת שלי חיכתה לי בבית.

עזבתי את הלהקה, התחלתי לעבוד כרקדנית עצמאית ועברתי לברלין. בעידן החדש הזה של חיי, למדתי שאני יכולה לעשות כל מה שעשיתי קודם, אבל בלי שינה. למדתי כיצד להשתמש במאמץ ובאנרגיה מינימליים עם דיוק מירבי – זה היה כמו מתכון קסום לשיפור הריקוד שלי באופן יסודי. להיות בהריון וללדת זה אחד הדברים הקשים ביותר שאישה יכולה לעבור ואני עשיתי את זה, אז כמה קשה יכול להיות הריקוד עכשיו? זה היה קל ומשחרר. זה היה "הסם" שמחבר אותי לכוחות שלי. הייתה בהירות בביטוי הפיזי שלי, וזה הפך אותי לביצועיסטית טוטאלית יותר, מגובשת יותר.

קאלה הייתה בת שנה כשעברתי לישראל. השתלבתי בקלות בסצנת המחול בארץ. עבדתי עם מספר כוריאוגרפים במקביל, הופעתי במספר הפקות מחול כמעט כל סוף שבוע, יצאתי לסיבובי הופעות בעולם והצלחתי לשלב באופן חלק בין האימהות לקריירת המחול. הריקוד ליווה כל שלב בבניית המשפחה שלי. גם אחרי שעברתי תהליך גירושין, בהתחשב בכך שכל משפחתי ומשפחת בעלי לשעבר לא גרו בישראל, הריקוד נשאר חלק בלתי נפרד ממי שהייתי והתקיים בחיי תמיד. שנה לפני שסול נולדה, קיבלתי את הפרס לביצוע סולו הטוב ביותר ממשרד התרבות בישראל.

בגיל 37, נולדה סול, בתי השנייה. במהלך ההריון הופעתי, לימדתי מחול עד החודש השביעי ונהיגתי מחופש הבחירה המלא שלי. בישראל אין חוק המגן על רקדנית בהריון. את פשוט צריכה לעבוד עד הלידה – בדיוק ההיפך מהחווייה שלי בגרמניה. זה היה מבלב. משהו ברעיון הרגיש לא נכון, מחד גיסא לצפות מגשים ללדת, ומאידך גיסא לא לדאוג ולהגן עליהן. הרגשתי שבין שתי החוויות שלי כאישה הרה, זו בגרמניה וזו בישראל, חייבת להיות נקודת אמצע, איזושהי תמיכה בתוך חופש הבחירה. חלק מהכוריאוגרפים שעבדתי איתם באותה תקופה תמכו בקיום הריון על הבמה, חלקם אף התלהבו מהרעיון. זה היה מאוד מרגש להרגיש את הקולגות שלי מקבלים אותי לחלוטין בתוך המצב החדש, זה עודד אותי להמשיך. כוריאוגרפים אחרים

פעלו אחרת, הבנתי שההריון מביא אסתטיקה ומראה שעבורם היה פחות מדויק והוציא אותי מהמשחק. הרבה רגעים הרגשתי תחושת ניכור מהקולגות שלי, כאילו אף אחד לא יכול לדמיין איך זה להיות בהריון עד שלא חווים את זה. בחודש השביעי להריון, בעודי מופיעה, ביצעתי קטע עם הרמה. בן הזוג לריקוד היה אמור לסוכב אותי באמצעות אחיזה ברגל וביד, איבדנו את האחיזה ונפלת. נחתתי בסדר. אני זוכרת את ההלם של הקהל. ראיתי שבעלי, שצפה בהופעה, פחד וחשש. למזלנו הכול הסתיים בשלום, גם אני וגם התינוקת. ידעתי שזה היה הזמן להפסיק לרקוד שוב.

באותו שלב, כדי שאוכל לקבל תמיכה מהביטוח הלאומי, הייתי צריכה לבקש מרופא מכתב שמעיד שאני לא יכולה להמשיך לעבוד כפי שעשיתי קודם. מצאתי את עצמי מדברת, מסבירה, כמעט מתחננת לעזרה מול אנשים שלא היה להם מושג כמה ריקוד הוא אתלטי – להתגלגל על הרצפה, לקפוץ, להתפתל, לשאת משקל ולזרוק את הגוף שלי סביב. הייתי צריכה להיות הסנגורית של עצמי.

הלידה ארכה שוב זמן רב – 42 שעות שהסתיימו בניתוח קיסרי. הפעם זה הרגיש כמו תהליך ריפוי. הבנתי כבר שאני לא בשליטה ונכנסתי לתהליך עם תחושת כניעה, תוך מדיטציה עמוקה. ידעתי כי גופי ייתן את הביצוע הטוב ביותר בתנאים הקיימים. הייתי אסירת תודה על כך. במהלך הלידה חייכתי והרגשתי מלאת סיפוק בכל תהליך הצירים והניתוח. אחרי הלידה הזו הקשר שלי עם גופי השתנה שוב, הרגשתי תחושת ניכור, כאילו גופי היה רק מיכל, כלי שאני מנווטת.

סול נכנסה לחיי עם שפע אור שגרם לי לחזור לרקוד די מהר. התחלתי להתמקד ביצירת מחול לצד הפן הביצועי. הווייתי כאם דחפה אותי לתוך מימד חדש של אמנות, קראה לי לעצב את 20 השנים הקודמות בחיי עם החזון שלי. היכולת לבחור מתי אני עושה חזרות, לנהל את לוח הזמנים שלי, הפכה חשובה ומשמעותית. האיזון בין ריקוד למשפחה היה עניין שהיה צריך לנהל באופן חדש. זה היה כמו לשחק פינג פונג בין ריקוד לאימהות. להחזיק את המחבט חזק כדי שהכדור לא ייפול, זאת לא הייתה משימה קלה. לאחר הלידה הוחלפתי בפרויקט כלשהו ללא הכנה מוקדמת. זעמתי. הרגשתי שערכי ירד בגלל

שאני אימא ושוב התעמתתי עם שאלה משמעותית. שוב, אנשים אחרים החליטו בשבילי דברים, כמו מהם יכולותיי וכישוריי, מבלי להתייעץ איתי. כשסול הייתה בת שנה, ייצרתי והופעתי בדואט *I carry, you hold*, יצירה על העצמה, היכולת של אישה "לשאת" במובנים רבים של המילה – מערכת יחסים, מבנים חברתיים. העבודה הזו זכתה מאז במספר פרסים ועדיין מוצגת בישראל ובחו"ל.

לילה, הבת השלישית שלי, נולדה ב־2021 ביום הפסקת האש עם חמאס, אחרי הריון במהלך מגיפת הקורונה, אחרי חודשים ארוכים של בידוד עם מעט ריקוד. בין הבידודים, הצלחתי ליצור את היצירה שלי *With pleasure*. הפעם תוכנן לי מראש ניתוח קיסרי – צרפתי. גופי לא נאלץ לעבור צירים ארוכים, וכשעה וחצי אחרי ההליך הלכתי להתקלח לבד. הכרתי את התהליך הזה היטב כבר. כשלשה שבועות אחרי הלידה נכנסתי לסטודיו כדי להתחבר מחדש לגופי, עם רעב לחזור לרקוד שקיבל אקסטרה חיזוק על ידי הבידוד החברתי שיצרה המגיפה. התחלתי ליצור עבודה סולו שנסבה סביב הרעיון של משקל. גופי כמסה שתמיד איתי, הדיאלוג בין עצמי וגופי, גופי כאובייקט למשחק, כמיכל ריק.

ב־2022, שנה מאוחר יותר, זכיתי בתחרות RIDCC לכוריאוגרפיה בהולנד. לילה הייתה איתי ומופיעה בכל התמונות של טקס הפרסים. הרגשתי תחושת הישג. כן, זכיתי בפרס לכוריאוגרפיה. אבל בנוסף, הוענקה לי הכרה בכל החלקים הבלתי נראים – הייתי הרקדנית, המפיקה והאימא.

כאם רוקדת, במשך השנים לקחתי את בנותיי לסיבובי הופעות. עזבתי אותן בוכות פעמים רבות. ביטלתי חזרות ועבודה כדי להישאר איתן. קילפתי אותן מהרגל שלי כשהן חיבקו אותי כל כך חזק כדי שלא אעזוב. הנקתי כל אחת מהן במשך שנתיים. לפעמים הייתי מיואשת מחוסר הזמן שניתן לי לכך. מאז שהפכתי לאימא, רקדתי במעל 30 פרמיירות. הפקתי את היצירות שלי ולמדתי שמשפחה היא גם משהו שצריך להפיק. ליבי נשבר כשאני שומעת את בנותיי בוכות, ונשמתי בוכה כשאני לא בסטודיו. ליכי שמח כשאני שומעת את בנותיי צוחקות, ונשמתי מתרחבת כשאני נכנסת לתיאטרון. לפעמים אני מרגישה קרועה בין ריקוד לאימהות, אבל זה לא נמשך. אני לא מטילה ספק בכך שאני יכולה לעשות את שניהם.

^[1] מחול עכשיו | גיליון מס' 46 | אוגוסט 2024 | 11